

Solcu Lafazanlık

Özgür Doğan

www.marksist.com

İÇİNDEKİLER

“Sendikalizm Eleştirisi” Görünümündeki Sendikalizm	3
Sendikalar Burjuva Devletin Kurumları mıdır?	4
Lenin ve “Sol” Komünistler	6
Bolşevik geleneğin takipçileri: Troçki ve Uluslararası Sol Muhalefet	8
Sendika bürokrasisine karşı mücadele dışarıdan gazel okumakla yürütülemez	10
“Sendikalar sınıfın azınlığını kapsar”	12
Sendikalı işçiler ve işçi aristokrasisi	16
Sınıf hareketinin sorunları skolastik mantıkla çözümlenemez	16
İlk işçi aristokrasisi	17
Ancak mücadeleyle elde edilen ve savunulan haklar kalıcı olabilir	18
Emperyalizm, reformizm ve “işçi aristokrasisi” karşısında Bolşevik tutum.....	20

Ocak 2003

Solcu Lafazanlık

“Sendikalizm Eleştirisi” Görünümündeki Sendikalizm

İşçi hareketinde sendikaların ve sendikalar içerisinde komünist faaliyetin önemini küçümseyenlerin, iddialarını dayandırmaya çalıştıkları teorik zemin aslında kocaman bir manipülasyondan ibarettir. Bu manipülasyon, işçi sınıfının devrimci niteliğinin üretim ile ilişkisinin sorgulanmasıyla başlayıp, iktisadi ve sendikal mücadeleyi ve bu mücadelenin örgütlerini küçümsemeyle devam ediyor. Ve doğal olarak, öncü işçi sorununu sınıf hareketinin ve sınıf bilincinin gelişim evrelerinden kopuk bir tarzda ele alıyor. Tüm bu manipülasyonlara uydurulan teorik bahane ise, ekonomizmin sözde eleştirisi oluyor! Ekonomizmi bunca eleştirenlerin pratikteki önerilerinin ise çoğunlukla ekonomizmin özü olan kendiliğindencilğe saplanması pek de şaşırtıcı değildir.

Sendikal bürokrasiyi eleştirme görüntüsü altında, sendikaları ve sendikal mücadeleyi küçümsemenin ne denli yaygın olduğunu hepimiz biliyoruz. Sendikalar, bıraktık devrimci çevreleri, sözümona solcu akademisyenlerden, burjuvalara kadar bir dizi kesim tarafından “ücret sendikacılığı”yla eleştiriliyor. Ve herkesin bu eleştirinin altını farklı şekilde doldurduğunu söylemek bile gereksiz. Bu durumda sendikaların “siyaset dışı” duruşunun karşısına komünistlerin neyi nasıl koyduklarının ve bunu nasıl sağlamayı planladıklarının açık bir şekilde ortaya konulması gerekir. Bunu yaparken de şüphesiz, sendikal örgütlülüğe karşı, sınıf içerisinde hasmane tutumlar geliştirmekten özenle kaçınarak, tersine, sendikaları tekrar sınıf mücadelesinin militan birer mevzisi haline getirme azmini yaymaya çalışmak çok daha doğru olacaktır.

Ne var ki, amaç üzüm yemek değil bağcıyı dövmek olduğunda sapla saman birbirine karışmaya başlıyor. İşçi sınıfının ve komünist hareketin bugün içinde bulunduğu durum ve karşı karşıya kaldığı görevler doğru bir temelde kavranmadığında, ya sendikalara ilişkin abartılı beklentiler pompalanıyor (ve böylece sözde onların yetersizlikleri teşhir edilmiş oluyor) ya da sendikaların siyaset dışı kalmamasıyla kastedilen devrimci çizgi dönüp dolaşıp sendikalizmle (trade-unionizm) sonuçlanıyor. Bu nu biraz açalım.

Bolşevik-Leninistler, özellikle sınıf hareketinin gelişim dönemlerinde hortlayan ekonomizme karşı savaşımalarında, sınıf mücadelesinin ulaştığı merhaleleri birbirinden ayırdetmek için oldukça titiz kavramlar kullanırlar. İşçi hareketinin siyasallaşması, ya da siyasal bir işçi hareketi kavramı da bu bağlamda daha Lenin’in ilk dönemlerinde üzerinde hayli fırtına kopartılmış ve önemli tartışmalara konu olmuş bir kavramdır. Söz konusu tartışmaları yeniden aktarmaksızın, şunu belirtelim ki, bugün sendikaların ve sendikal mücadelenin siyasallaşmasından birçoklarının anladığı şey; sendikaların, bir bütün olarak işçi sınıfının yaşadığı sendikasızlaştırma, işsizlik,

sigortasız çalışma, hayat pahalılığı gibi sorunlara karşı eylem hedefleri geliştirmesi ve mücadele etmesidir.

Elbette, bir sendikanın, tek tek işyerlerini aşan, tek tek patronlara değil, bir bütün olarak sınıfın en acil sosyal ve siyasal hakları için, doğrudan hükümete ve yasalara dönük bir eylemi ve daha genel anlamda mücadelesi *siyasal bir mücadeledir*. Ama Lenin, döne döne şunu anlatıp durmuştur ki, bu tipten bir mücadele, sendikal sınırlar içinde verilen, onun ötesine yani burjuva sınırların ötesine taşmayan bir siyasal mücadeledir. Lenin'in deyişiyle bu mücadele, trade-unionist bir mücadeledir ve komünistlerin kendilerini bu mücadeleyle sınırlamaları trade-unionizmdir. Ve trade-unioncu politika diyor Lenin, işçi sınıfının *burjuva* politikasıdır.

“Ama” denilebilir, “sendikalar bugün o kadar geri bir noktada durmaktadır ki, gerçekten bizler, bu örgütlerin gerçek bir sendika olması doğrultusunda bu düşünceleri dile getiriyoruz; yani, bizler de işçi sınıfının trade-unioncu (burjuva) siyaseti ile komünist siyaseti arasındaki ayrımın farkındayız ve sendikalardan kendi sınırları içinde üzerine düşeni yapmasını bekliyoruz!” Bu itiraz elbette ki sonuna kadar doğru olurdu. Ama maalesef durum bu değildir. Pek çok sol çevre, sendikaların izlemesi gereken bu çizgiyi rahatlıkla “devrimci sınıf çizgisi” olarak adlandırabiliyor ve hatta bu trade-unioncu çizginin sendikalarda egemen olabilmesi için “devrimci bir partinin gerekli olduğunu” da belirtiyor.

Bu yaklaşım, trade-unionculuğun devrimci sınıf çizgisine terfi ettirilmesi ya da tersinden devrimci mücadelenin sendikalizm düzeyine indirgenmesi anlamına gelir. Bu noktada partinin gerekliliğini vurgulamak bütünüyle yanlış yapmaktır. Çünkü böyle-si sendikalist bir çizgi için parti hiç de gerekli değildir. Sendikalar, geçmişte de bugün de, belli bir devrimci komünist partinin etkisinde olmadıkları durumlarda bile, böyle bir sendikalist siyaset izleyebileceklerini göstermişlerdir. Parti, işçi sınıfının günlük mücadelesinin siyasallaşması için değil, sınıfın peşinden gittiği siyasetin komünist bir siyaset olabilmesi için gereklidir.

İşte sendikalarda çalışmayı daha baştan “sendikalizm” olarak küçümseyenlerin, sendikaların somut sorunlarına dönük en küçük bir perspektif sorununda bile trade-unionculuğun ötesine geçememeleri aslında onların gerçek niyetlerinin sendikal mücadelenin devrimci bir temelde nasıl geliştirilebileceğine kafa yormak değil de, sendikalardan yüz geri etmelerine teorik kılıf uydurmak olduğunu ortaya koyuyor.

Sendikalarda çalışmayı küçümseyen ve sendikalizm konusunda ahkâm kesenlerin sendikal hareket konusuna ilişkin tezlerini biraz daha yakından inceleyelim. Bu tezlerden birincisi, sendikaların burjuva devlet aygıtının kurumları haline geldiği şeklindedir. İkinci tezleri, sendikalı işçilerin sınıfın azınlığını oluşturduğu tespitidir. Üçüncü tezleri ise sendikalı işçilerin aristokrat işçiler olduğudur. Bu tezleri sırasıyla inceleyelim.

Sendikalar Burjuva Devletin Kurumları mıdır?

Enternasyonalist komünist bir önderliğin olmadığı koşullarda ciddi bellek kayıplarının döneme damgasını vurduğunu düşünecek olursak, sınıf belleğini canlı tutmanın ne denli büyük bir önem taşıdığı kendiliğinden anlaşılır. Zira sınıf hareketinin sendikal tarafına ilişkin birçok şeyin unutulduğu ya da bilinçli bir şekilde unutturulmaya çalışıldığı bir dönemden geçiyoruz.

re sahip olduğu için, bütün ülkelerdeki komünistler, sendikaları, kapitalizmin yıkılması ve komünizm için bilinçli olarak savaşıyan organlar haline getirmek amacıyla *sendikalara girmelidirler. Sendikaların olmadığı yerlerde, onları oluşturmak için inisiyatifli ele almalıdırlar...* *Sadece bu yolla*, oportünist sendika liderlerinden kurtulunabilir. *Sadece bu yolla* komünistler sendikal hareketin başına geçebilir ve onu komünizm yolunda bir devrimci mücadele örgütü haline getirebilirler ...¹⁵ (abç)

Bolşevizmin bu temel çizgisi Stalinizmin ihanetiyle birlikte Komintern tarafından değil, Troçki'nin önderlik ettiği Bolşevik-Leninist hareket tarafından sürdürüldü. Emperyalizmin gelişimiyle sendikal bürokrasilerin devletle daha da içli dışlı olduğunu gören Troçki, en güçlü sendikaların bile işçi sınıfının “*dört ya da beşte birini*” ancak örgütlediğini, üyelerinin “*çoğunlukla vasıfı ve yüksek ücretli işçiler*” olduğunu, işçi sınıfının sendikalar dışında kalan ve tam da bu nedenle daha fazla ezilen kesimlerinin ise *ancak devrimci yükseliş dönemlerinde* mücadeleye çekilebildiğini ve dahası “*proletaryanın üst kesimlerini temsil eden örgütler niteliğiyle sendikalar*”ın “*burjuva demokratik rejimler ile uzlaşmaya yönelik güçlü eğilimler geliştirdikleri*”ni belirtiyordu. Ama Troçki aynı zamanda, tüm bu olguları şu veya bu şekliyle, abartarak ve çarpıtarak öne çıkaran ve sendikalarda çalışmanın gereksizliğinin teorisini yapan “ultra sol” fikirleri acımasızca eleştiriyor ve sendikalarda çalışmanın olmazsa olmaz niteliğine vurgu yapıyordu.¹⁶

Bolşevik-Leninistler her çeşit mücadelenin ön saflarında yer alırlar; bunlar yalnızca işçilerin en basit maddi çıkarlarını ya da demokratik haklarını ilgilendiriyor olsa bile. Kitle sendikalarında, onları güçlendirmek ve mücadelecilik ruhunu yükseltmek amacı ile etkin olarak yer alırlar... Şu ilkeyi kesin olarak yerleştirmek gerekir: Teslimiyetçi bir biçimde kendi kendini sendikalardan tecrit etmek devrime ihanetle eşdeğerdir ve IV.Enternasyonal üyeliğiyle bağdaşmaz... Sektör hayaller beslemek uğruna kitle örgütlerine sırt çevirmek cinayettir ama devrimci kitle hareketinin açıkça gerici ya da kılık değiştirmiş tutucu (“ilerici”) bürokratik kliklerin denetimine tabi kalmasına pasif olarak katlanmak da, ondan aşağı kalmayan bir suçtur. Sendikalar kendi başlarına bir amaç değil, yalnızca proleter devrim yolunda birer araçlardır.¹⁷

Daha önce de belirttiğimiz gibi, sendikaların, sendikalı işçilerin ya da sendikal işleyişin, içinden geçilen dönemde ne durumda olduğunu saptamak, belli ayrımlara, farklılıklara işaret etmek üzere, çeşitli kavramları öne çıkartmak, ve buradan işçi örgütlerinde mücadele etme gereğine dönük sonuçlar çıkartmak başka bir şeydir, aynı kavramlara dayanarak sendikalar içinde devrimci komünist bir faaliyeti reddetmek ise bambaşka bir şey. Birinci tutum mücadeleden korkmayan devrimci proleter bir tutum iken, ikincisi mücadeleden kaçan küçük-burjuva bir tutumdan başka bir şey değildir.

¹⁵ Komintern II.Kongresi, “Sendikal Hareket, Fabrika Komiteleri ve Komünist Enternasyonal Üzerine Tezler”, 4. Tez, *Sendikalar Üzerine*, Marksist Tutum broşürleri, s.4

¹⁶ Tırnak içindeki ifadeler için bak: Troçki, *Geçiş Programı*, Kardelen Yay., 1.bsk., s.18.

¹⁷ Troçki, *Geçiş Programı*, s.18-19

bürokratinin altında *yapısal nedenler* varsa, sendikalar *düzene bağlanma kurumları*ysa, devletle *iç içe* geçmişlerse, düzenin *yasal çerçevesinde örgütlenmeyi* ve devrimci çıkışlara *teşne olmamayı* ifade ediyorlarsa, dar görüşlülüğün ve mesleki bölünmüşlüğün pekiştirilmesiyse vb. neden komünistler işçilerin hepsinin sendikalara üye olmasını istesinler ki? Bu durumda tüm işçilerin sendikaların burjuva düzen çerçevesinde örgütlenmiş “şu iğrenç” yapılarından çıkması ve örgütsüz kalması ve böylece de devrimci mücadeleye yatkın hale gelmesi daha anlamlı değil midir!

Emperyalizm, reformizm ve “işçi aristokrasisi” karşısında Bolşevik tutum

Bu yanlış ve tehlikeli açılımın eleştirisine bir nokta koymadan önce, işçi aristokrasisine karşı savaşım ve bu bağlamda sendikalarda yürütülmesi gereken faaliyetin önemine Lenin’in ve Troçki’nin nasıl yaklaştığını kısaca hatırlatmak istiyoruz.

Lenin, işçi aristokrasisi kavramını Engels’ten devralırken, bu “katman”ı sınıf mücadelesinde oynadığı role ve buradan kaynaklanan politik tutumuna bağlı olarak ele alıyor ve emperyalizm ile reformizm arasındaki dolayımı bu katman üzerinden kuruyordu.

Keza Lenin için işçi aristokrasisi, sosyolojik bir inceleme konusu değil, komünistlerin görevlerine ilişkin politik sonuçlar çıkarılması gereken politik bir sorundu. Sendikaların bürokrasinin denetimine girdiğini, işçi aristokrasisinin bu dolayım la kendi çıkarlarını savunmak için sendikaları birer araç olarak kullanmak istediğini saptayan Lenin, buradan sendikaları bir bütün olarak aristokrat örgütler şeklinde damgalamak gerektiği sonucunu değil, sendikaların içinde küçük bir azınlık olan bürokrasi ve aristokrasinin sendikalar üzerindeki denetimini kırmak için sabırlı bir mücadele yürütmek gerektiğini çıkarmıştı:

İşçi kitlesine çözülmez bağlarla bağlı olmak, bu kitle içinde sabırlı bir propaganda yürütmeyi bilmek, her greve katılmak, yığınların her istemine yankı vermek, işte bir komünist parti için en başta gelen budur, hele İngiltere gibi (ayrıca bütün emperyalist ülkelerde olduğu gibi) şimdiye kadar sosyalist hareket içinde ve genellikle işçi hareketi içinde, daha çok, dar, yüksek katmanların, işçi aristokrasisi unsurlarının, çoğunluğuyla reformizmin artık deva kabul etmezcesine iyiden iyiye bozduğu, burjuva ve emperyalist önyargıların tutsağı bu unsurların savaştığı ülkelerde. Bu katmana karşı savaşmadıkça, bu katmanın işçiler arasındaki tüm saygınlığını yıkmadıkça, burjuvazinin bu katmanı tamamıyla bozup değiştirdiğine yığınları inandırmadıkça, ciddi bir komünist işçi hareketi söz konusu olamaz. Bu, İngiltere, Fransa, Amerika ve Almanya için aynı derecede geçerlidir.¹⁴

Dediğimiz gibi Lenin, işçi aristokrasisi ve bürokrasisinin sendikalardaki hakimiyetini saptadığı andan itibaren sendikalardaki komünist faaliyete çok daha fazla vurgu yapmaya başladı. Keza yine Lenin dönemindeki Komünist Enternasyonal de işçi bürokrasisi sorununun üstüne sendikalardaki komünist faaliyeti başa alarak gitti:

Geniş çalışan kitleler sendikalara akın ettiği için ve sendika bürokrasisinin tersine, bu kitlelerin yürütmekte olduğu ekonomik mücadele nesnel olarak devrimci bir karaktere

Bugün bir çok çevre, sendikal hareketin gelişimi içerisinde oluşan sendikal bürokrasinin, sınıf mücadelesini frenleyen ve işçi sınıfını burjuva düzene bağlayan bir rol oynamasının kendiliğinden bir süreç olmadığını, bunun bir yandan burjuvazinin müdahaleleriyle diğer yandan da işçi sınıfı hareketi içindeki akımların zaaf ve yanlışlarıyla geliştiğini söylüyor. Ve bu noktada tümüyle haklılar. Ama buradan çıkarılan sonuçlara baktığımızda karşımıza tam bir garabet çıkıyor.

Sol lafazanlık, “işçi örgütlerinin yasallaşarak burjuva devletin kurumları haline gelmesi”nden bahsediyor, sendikal yapıların “burjuva yasaların koyduğu çerçeve tarafından belirlendiğini ve buradan güç aldıkları”nı dile getiriyor. Bu görüşler bütünüyle tek yanlı bir bakış açısının ifadesidir. Şüphesiz işçi sınıfının ekonomik mücadele örgütleri bugün hiç de arzu edilir bir durumda değildirler. Ancak bu durum, bu tür örgütlerin yasal örgütler olmasından değil, işçi sınıfının burjuva siyasetini güden sendikacıların sultas ı altında olmasından kaynaklanıyor. dolayısıyla sorun yasal olanaklardan yararlanmak değil, yasalıcı olup olmamaktır. Ve yasalılık söz konusu olduğunda eleştiri yalnızca sendikalara değil, bu durumda olan sol siyasal örgütlere de yöneltilmelidir. O halde bu gerçeği unutarak, yasal çerçevenin darlığını sadece sendikalarda görmek ve buradan kalkarak yalnızca sendikalara karşı olumsuz bir hava yaratmak niye?

Komünistlerin faaliyetinin özü illegaldir. Bu faaliyetin şu veya bu dönemde alacağı biçimler ise başka bir sorundur. Komünistlerin çabası ve öncülüğü olmaksızın sendikal faaliyetin burjuva düzenin yasal sınırlarını aşabilmesi mümkün değildir. Bu tartışma götürmez. Ancak bu koşul gerçekleştiğinde sendikalar devrimci mücadelenin gerçekten de bir kaldırıcı haline getirilebilirler .

Legal partilere, legal derneklere ya da legal yayın olanaklarına sıra geldiğinde, bunların içinin başka şekilde bal gibi doldurulabileceği ve mutlak surette doldurulması gerektiği söyleniyor da, aynı şekilde sendikaların da burjuva yasallığının çerçevesi aşan bir faaliyet sürdüremeyeceği neden ima ediliyor? Eğer bu düşünme tarzı mantıksal sonuçlarına kadar götürülecek olsaydı, legal alanda yürütülecek her türlü faaliyetin de tasfiye edilmesi gerekirdi. Aksi durumda bu çifte standarttan başka bir şey olmazdı.

Genel olarak, dün olduğu gibi bugün de işçi sınıfının ekonomik mücadele araçları olan sendikalara karşı olumsuz bir hava yaratmak komünist devrimcilerin işi olmaz, olmamalıdır. Sınıfın iktisadi mücadelelerini sınıf mücadelesinden saymayan anlayışlar da aslında aynı düşmanca tutuma teorik gerekçeler uydurma amacına dönüktür. Kaldı ki, “sendikaların devletin kurumları haline geldiği” ileri sürülürken bu düşmanca tutumun son teorik rötuşları yapılmakla kalınmıyor üç yanlış birden yapılmış olunuyor:

Birincisi, bu yaklaşım sendikaları işçi sınıfının örgütleri olarak değil, burjuvazinin örgütleri olarak görür. Devlet bir burjuva devleti ise ve sendikalar da onun örgütleri ise bu durumda sendikalar işçilerin sınıf örgütü değil, onların sınıf düşmanının örgütü olarak karşımıza çıkar. Bu saçma tezle bilinçli bir işçinin karşısına çıcarsak, sınıf düşmanı olarak maalesef bizi görecektir, sendikaları değil. Ve sınıf bilinçli işçiden muhtemelen şu cevabı alırız: “Evet biz de sendikalarımızdan memnun değiliz, ne zaman mücadeleye atılmak istesek *önderlerimiz* bize ayak bağı oluyorlar ama gene de sendikalar *bizim* iktisadi savunma araçlarımızdır; onları da kaybedersek durumumuz daha da kötü olacaktır. Tek başına sendikalarımızla saldırıya geçeme-

¹⁴ Lenin, “Sylvia Pankhurst’a Mektup”, Marx-Engels-Lenin: *Anarşizm ve Anarko Sendikalizm*, Sol Yay., 1.bsk., s.365

yeceğimizi biz de biliyoruz ama en temel haklarımızın savunusu için onlara ihtiyacımız var! Onları kötüleyeceğinize gelin satılmışları defetmek için mücadelemizde bize yardım edin, aksi halde sendikaları da elimizden almaya çalışan patronlardan ne farkınız kalır!”

İkincisi, sendikaları burjuva devletin kurumları olarak gören bu anlayış, sendikaların bir avuç üst bürokrat ve yöneticisi ile milyonluk üye tabanı arasında bir ayrım yapmaktan acizdir. Ellerindeki her türlü imkânı, bin bir türlü dalavereyi, ihraçları, delege oyunlarını, devrimci işçileri işverene ve polise ihbar etme alçaklığını, işçilerin bilinçsizliğini ve yanılsamalarını vs. kullanarak sendikaların tepesine tüneyen sefil “işçi kâhyaları” ile tabanda yüz binleri, milyonları bulan dürüst, mücadeleci, sınıfına sadık ama devrimci politik bilinçten yoksun işçileri aynı kefeye koymak, hepsini aynı çuvalın içine doldurarak üzerine “işe yaramaz burjuva yasallığı” damgasını vurmak ne derece doğru bir tutumdur? Bu tutum, bir avuç bürokrati, işçi sınıfının sendikalı kesimi ile özdeş göstermeye varır ki, böylesi bir durum, sendika bürokratlarını teşhir etmeye yaramaz, tersine onların elini güçlendirir. Oysa *burjuvaziyle ve onun devletiyle iç içe geçen bir bütün olarak sendikalar değil sendikaların yönetici azınlığıdır*.

Üçüncüsü, bugün solcu lafazanlıkta karar kılanlar, geçmişte sendikalara bu gözle bakmadıklarından, sözkonusu olguları yeni olgularmış gibi sunmaya çalışıyorlar. Görüşlerini yeni keşiflemiş gibi sunmakla, aslında gerçekten de yeni olan bir başka keşfi, “varoşlara gitme” keşfini aklamaya çalışıyorlar. Sendikalara üye olmuş işçileri, “yasal ve düzen kontrolündeki örgütler bakımından” örgütlü işçiler olarak küçümseyen bu tutum, “yasal ve düzen kontrolündeki örgütler bakımından” örgütsüz işçilerin daha sınıf bilincinin en ilkel, en temel ve en geri düzeyine bile ulaşamadığını hasır altı ederek onlara yöneliyor. Ve bu da günün koşullarının tahlilinden çıkarılan yeni bir tespit olarak sunuluyor.

Oysaki ne bu görüşlerin kendisi yenidir ne de bu görüşlerin altında yatan mantığın yeni bir tarafı vardır. Geçmişte de aynı görüşler ileri sürüldü. Ne var ki geçmişte ileri sürülen bu görüşler, sınıf hareketinde kendilerini bekleyen devasa zorluklardan kaçışın bir ifadesiydi. “Sol” komünistler doğru saptanmış olgulardan yola çıkarak yanlış sonuçlara varıyorlardı.

Sendikalara karşı şu ya da bu nedenle küçümseyici tutumlar yeni olmayıp, kökleri çok eskilere uzanır. Bu “sol” tutumlar, esas olarak emperyalizm çağında burjuvazinin izlediği satın alma politikalarının bir sonucu olarak, işçi sınıfının çeşitli ekonomik ve siyasal örgütlerinin tepesindeki yöneticilerin “burjuvalaşmasına” bir tepki şeklinde ortaya çıkmıştı. Fakat bu tepkinin zamanla işçi hareketinde nasıl bir sol çocukluk hastalığına yol açtığı ve politik bir sapmayla sonuçlandığı görüldü. Hafızamızı biraz tazelemek istiyoruz.

Lenin ve “Sol” Komünistler

Lenin tarafından “sol komünistler” olarak adlandırılanlar, *sendika yöneticilerinin* uzlaşmacı, gerici ve hatta karşı-devrimci tutumlarından yola çıkarak, *bir bütün olarak sendikal örgütlülüklerin* sınıf örgütlülükleri olmaktan çıktığını ileri sürüyorlar ve *yeni sınıf örgütleri icat etmeye* çalışıyorlardı. Bu solların bir kısmının daha sonra nasıl birer burjuva kuyrukçusu haline geldiği hatırlanırsa, sorunun vahameti ortaya çıkar. Keza Lenin, “sol komünistler”in bu tutumlarının altında, komünistlerin acil görevlerinden yakayı sıyrma düşüncesinin yattığını düşünüyordu.

kesimlerinin *örgütlenme ve sosyal güvenlik hakkından* mahrum olmasından değil, sınıfın çoğunluğunun *örgütlenme ve sosyal güvenlik*ten yoksun olmasından söz ediyor. İşte bu yaklaşım bir çarpıtmadır. Bugün, işçi sınıfının uzun yıllar boyunca verdiği mücadelenin sonucu olarak, sendikal ve sosyal-güvenlik hakları yasal bir hak olarak elde edilmiştir. Yasal olarak bakıldığında sigortasız işçi çalıştırmak suçtur. Yine yasal olarak bakıldığında 45 saatlik iş haftası geçerlidir. Yasal olarak bakıldığında sendikaya üye oldu diye hiçbir patron işçilerini işten çıkartamaz vb..

Ama kağıt üzerinde olan bu haklar, iş o hakları kullanmaya gelince büyük bir kesim için fiili olarak ortadan kalkıyor. Eğer bugün sınıfın çoğunluğunun değil, gerçekten de azınlığının bu hakları fiilen kullanabildiğini söylüyorsak, bu, sınıfın çoğunluğunun bu hakları kullanabilmesinin önünde yasal engeller olduğundan ya da bizzat sendikaların bunu engellemesinden değil, hem –küçük işletmeler söz konusu olduğunda– sınıf mücadelecisi bir bilincin bu kesimler arasında yeterince olgunlaşmamış olmasından, hem de içinden geçtiğimiz dönemde sınıf hareketinin güçsüzlüğünden ve devrimci bir önderlikten yoksun olmasından kaynaklanır. Bu hakları fiilen kullanamayan işçiler eğer gerekli bilinçle donatılmış olsalardı, eğer gerçekten birlik olabilselerdi, eğer bu temelde militanca bir mücadeleye atlabilselerdi ve her şeyden önce eğer genel bir yükseliş döneminden geçiyor olsaydık durum farklı olurdu. İşte sorunun püf noktası da budur. Bugün siyasal ve sosyal hakların neden genel olarak büyük fabrikalardaki işçiler tarafından kullanılabildiği sorusunu ciddi ciddi düşünüp bu durumun altında örgütlü mücadeleye yatkınlık açısından bir farklılığın yatıp yatmadığını sorgulamak yerine, kolaycı ve kestirmeci bir tutumla bu soruyu “çünkü onlar ayrıcalıklı aristokrat işçilerdir” şeklinde yanıtlamak tam bir bönlüktür. Çünkü bu tip bir yanıt, küçük işletmelerde çalışan işçilerin bilinçlenmesinin önündeki engellerin üstünü örterek, faturayı belli bir mücadeleyle bu hakları fiilen kullanabilen işçilere keser.

Bedeller ödeyerek bu hakları elde etmiş işçilere aristokrat demek bundan başka bir şey ifade etmiyor. Sendikalı işçiler, daha baştan aristokrat ilân edildiğinde, geriye elbette ki işçilerin “aristokrat” olmayan unsurları arasında çalışmaktan başka bir şey kalmıyor!

Ama işin ilginç yanı, yukarıda da değindiğimiz gibi hem Lenin, hem de Troçki, işçi aristokrasisini politik bir sorun olarak algılamışlar ve buradan tek bir sonuç; işçi aristokrasisine karşı amansız bir mücadele verme zorunluluğu sonucunu çıkarmışlardı. Eğer sendikalı işçilerin işçi aristokrasisini oluşturduklarını kabul edecek olursak, onlara karşı işçi sınıfının örgütsüz kesimlerinin mücadele etmesi gerektiği sonucunu çıkarmak zorunda kalmaz mıyız? Acaba sendikasız işçilerin düşmanlarından biri de sendikalı işçiler midir? Ya da işsizliğin kol gezdiği bir ekonomik konjonktürde, çalışıyor olmak bir ayrıcalıktır diye, işsizler, iş bulanlara karşı dış mi bilemedirler? Tüm bunlar tam da burjuvazinin hazırladığı tuzağa bağıra bağıra düşmek olmaz mı?

Ama bu skolastik eklektizmden mantıksal bir tutarlılık beklemek boşa kürek çekmektir. Yürüttükleri mantığın, çıkardıkları sonuçla nasıl çelişki içinde olduğuna bakmazlar bile. Ve bu nedenle de, çıkardıkları sonuçların, aslında kendi mantıklarının bir alaya alınmış olduğunun farkında bile değildirler. Tek bir işyeri bile sendikasız kalmamalı! Peki ama sendikalı olmak, aristokrat olmaksa, sendikalı işçiler hem reformizmin hem de sendikal bürokrasinin varlık *zemini*ye, bunların reformizmi ve

Ekonomik açıdan da vasıfsız işçilerden çok daha iyi durumdaydılar. Her şeyden önce işleri daha garantili idi. Çünkü gerek işçiler arasındaki gerekse de makinelerle rekabet olgusunu asgari düzeye indirebilmişlerdi. Vasıflı işçiler arasındaki işsizlik oranı, vasıfsız işçilerinkinin yarısı ya da üçte biri kadardı. Ücretleri daha yüksekti: haftalık ortalama 40 şilin, vasıfsız işçilerinki ise haftalık 20-25 şilin. Bu getiri, onları işçi sınıfının geri kalan kesiminden farklı mekanlara ve yaşamlara taşıyordu. Çocuklarının eğitim görebilmesi, daha iyi bir beslenme, daha iyi bir sağlık hizmeti ve sonuçta daha uzun bir yaşam.

Oysa emperyalizm döneminde hem burjuvazinin reformlar yoluyla sınıfı düzen çerçevesine hapsedme politikasının bir sonucu olarak hem de sınıf mücadelesinin gelişimiyle gerek sendika ve siyasal parti kurma hakkının, gerekse de sigorta ve sosyal-güvenlik hakkının neredeyse tüm işçilerin yasal bir hakkı olarak saptanmasıyla birlikte, bu haklar birer ayrıcalık olmaktan çıkmıştır.¹² Bu andan itibaren bu haklara sahip olmak birer ayrıcalık olarak görülemez, bunlar işçi sınıfının temel kazanımları haline gelmiştir.¹³

Böylece ilk işçi aristokrasisinin siyasal-hukuksal ayrıcalıkları sıfırlanırken, geriye yalnızca ücret farklılığı kalıyordu. Ne var ki bizzat kapitalist gelişmenin kendisi, gerek vasıflı işçiyi *eskiye oranla* sıradanlaştırma, gerekse genelde vasıflı işçinin ücretini ortalamaya doğru çekme eğilimindedir. Bu eğilim ilk dönem işçi aristokrasisini süreç içerisinde ortadan kaldıran tamamlayıcı bir faktör olmuştur.

Ne var ki, bugün vasıf kelimesiyle kastedilen şeyin artık bir zanaatkar emeği olmadığını akıldan çıkartmaksızın, kapitalizmin farklı gelişme konjonktürlerinde işlerinin cinsi değişmek üzere, bazı vasıflı işçilerin günümüzde de ortalama işçi ücretlerinin üzerinde bir gelir elde etmeleri mümkündür ve etmektedirler de. Ancak işçi sınıfının görece yüksek ücret alan kesimini bir farklılığa dikkat çekmek üzere, bir anlığına ve sınırlı da olsa, bir “işçi aristokrasisi” olarak adlandırmak mümkün olsa bile, böyle bir nitelendirme bunların işçi sınıfından koptukları anlamına gelmez. Çünkü nihayetinde bu durum, sınıfın kendi içindeki bölünmelere ilişkin bir sorundur. Yüksek ücretli işçilerin sınıfın geneli içinde tuttukları yer çok büyük olmadığı gibi, bu durumun yarattığı siyasal sonuçlar da düz bir mantıkla çözümlenemez. Tarihsel deneyim, farklı tarihsel kesitlerde o dönemin ölçülerine göre iyi ücret alan vasıflı işçi gruplarının, sınıf mücadelesinde öncü işlevler üstlenebildiklerini de ortaya koymaktadır.

Ancak mücadeleyle elde edilen ve savunulan haklar kalıcı olabilir

Siyasal-hukuksal ya da sendikal haklara sahip olmayan insanların durumuyla, bu haklara sahip olduğu halde onları kullanamayan insanları aynı kefiye koymak deva bulmaz bir mantık çarpıklığıdır. Bu çarpıklığı besleyenler, bu nedenle çok ince bir manipülasyonla, aristokrasinin ayrıcalıklarına gönderme yaparken, sınıfın örgütsüz

Lenin, bu tipten çocukluk hastalığına yakalananlarla giriştiği mücadelede, sendikaların işçi sınıfının *ilk sınıf gruplaşmaları* anlamına geldiğini; sendikalarla işçi sınıfı partisinin karşılıklı eylemi olmaksızın proletaryanın gelişemeyeceğini; mesleki dargörürlülüğün ve bencilliğin sendika örgütlerinde ortaya çıkışının *kaçınılmaz* olduğunu ama buna karşı savaşım vermenin de bir o kadar kaçınılmaz olması gerektiğini ve dahası oportünistlerin ve sendika ağalarının sendikalardan defedilmesi için verilecek mücadelenin *belirli bir aşamaya vardırılmadan* iktidarı ele geçirmenin olanaksız olduğunu belirtiyordu.

Emperyalizmin “*dargörürlü, bencil, yüreksiz, çıkarıcı, küçük-burjuva ve emperyalist zihniyetli, emperyalizmin satın aldığı, ahlaksız bir ‘işçi aristokrasisi’*”ni¹ ortaya çıkardığı gerçeğinden Lenin’in çıkarttığı sonuç, bunlara karşı amansız bir mücadele vermek gerekliliği idi. Lenin için bu mücadele, *örgütlü işçi yığınlarını kazanmak* bakımından elzemdi. Oysa aynı olgulardan hareket eden “Sol”lar, sendikalardan çıkarak, “yeni ve tertemiz” işçi örgütleri yaratmak gerektiği sonucuna varıyorlardı. Lenin’in eleştirisi çok sert oldu; “bu tutum burjuvaziye hizmet etmektir”:

Ama biz, savaşımı, “işçi aristokrasisi”ne karşı savaşımı, işçi yığınları adına, bu yığınları kendi tarafımıza kazanmak için yaparız; işçi sınıfını kendi yanımıza çekmek için oportünist ve sosyal-şoven liderlerle savaşırız. Bu kadar açık ve belli bir ilkel gerçeği görmemek saçmalık olur. Sendika *üst yöneticilerinin* gerici ve karşı devrimci zihniyetinden, komünistlerin sendikalardan çıkmaları gerektiği, ve sendikalarda çalışılmaması sonucuna varan ve yeni ve *yapay* işçi örgüt biçimleri yaratmak isteyen “sol” Alman komünistleri, işte bu hatayı işliyorlar! Bu, burjuvaziye hizmet etmeye eşit, affedilmez bir saçmalaktır... Gerici sendikalarda çalışmamak demek, gerektiği kadar gelişmemiş olan ya da henüz geri olan işçi yığınlarını, gerici liderlerin etkisine, burjuvazi ajanlarının, aristokrat işçilerin ya da “burjuvalaşmış işçilerin” etkisine terk etmek demektir.²

Yığın sözcüğünü ağızlarından düşürmeyenlere Lenin, yığınların bulunduğu her *örgütte* çalışmak gerektiğini, bu örgütlerin yöneticilerinin baskılarından, tuzaklarından, hakaretlerinden, güçlüklerden yılmamak gerektiğini söylüyordu. İşçi sınıfının sendikal örgütlülüğünün en ilkel, en aşağı, en basit tipte örgütlülük olsa *bile*, işçi sınıfının geri unsurlarının bilinçlenmesinin ilk adımının bu sendikalardan geçtiğini vurguluyordu:

Ve devrimci, ama akılsız olan ‘sol’ komünistler, ‘yığınlar! yığınlar!’ diye bağırlarken, öte yandan, ‘gerici’ oldukları bahanesiyle *sendikalar içinde savaşımı reddediyorlar*, ve yepyeni, tertemiz, burjuva demokratik önyargılardan, mesleki ya da mesleki birlik dargörürlülük günahlarından arınmış bir ‘işçi birliği’ni ileri sürüyorlar.³

Lenin’in bu satırlarda sert biçimde eleştirdiği düşünceler eminiz ki hiç kimseye yabancı değildir. Bugün Türkiye’de de dünyada da bu tür görüşler hâlâ varlığını sürdürüyor. Anarşist profesörlerden popülist devrimciler, sözümona Marksist akademisyenlere kadar bir çok çevre, sendikaların verili durumu karşısında, yeni arayışlara yelken açıyor, yeni icatlar peşinde koşuyor. “Burjuva demokratik önyargılardan,

¹² Serbest rekabet döneminde yüzde bir ya da ikiyi ancak bulan sendikalılık oranı, emperyalizmle birlikte yüzde on, yüzde yirmi ve bazı durumlarda yüzde otuzlar düzeyine tırmandı. Son on yıldır büyük düşüşler göstermiş olmasına rağmen, bugün ileri kapitalist ülkelerde bu oran ortalama olarak %40 ila %50’ler civarındadır.

¹³ Burjuvazinin işçi sınıfına karşı faşizmden başka bir alternatifinin kalmadığı durumlarda, faşizmin yalnızca fiili olarak değil, bizzat yasal olarak da işçi sınıfının bu haklarını yok etmeye girişmesi tam da bunun ifadesidir.

¹ Lenin, *Komünizmin Çocukluk Hastalığı “Sol” Komünizm*, Sol Yay., 5.bsk., s.45

² Lenin, *age*, s.45-6

³ Lenin, *age*, s.47

mesleki dargörürlük günahlarından” arındırılmış, yeni ve tertemiz işçi örgütleri oluşturma fikri, sendikaların verili durumuna bir *alternatif* olarak ileri sürülüyor. Sınıf içinde devrimci bir faaliyet şüphesiz her türlü kitle örgütü üzerinden yürür. Bu noktada her türlü denemeye girişmenin, *varolanların yanı sıra* yeni kanallar geliştirmeye çalışmanın hiçbir olumsuz yanı yoktur. Ama tüm bunlar sınıfın verili kitle örgütlerine *bir alternatif olarak değil*, o kitle örgütleri içinde yürütülmesi gereken *devrimci faaliyetin tamamlayıcı, ek bir unsuru olarak* ortaya konulmalıdır. Yanlışlık, bu tür “denemeleri”, sendikaların yerini alacak temel faaliyet olarak sunmak ve sendikalar içerisindeki faaliyeti küçümseyip, reddetmektir.

Hiçbir tutum Lenin’e göre, devrime bu tutum kadar zarar veremezdi. Komünistlerin görevi, bilinçlenmede gecikenleri ikna etmektir, sol sloganlar ileri sürüp onlardan ayrılmak değil. Bu tutuma en minnettar olanlar sendikaların oportünist liderleridir diyordu Lenin:

Hiç kuşkunuz olmasın ki, oportünizmin ‘liderleri’ olan adamlar, sendikaların kapısını devrimcilere kapamak için, onları her çareye başvurarak sendikalarda çalışmalarını olabildiğince zorlaştırmak için, onları hakaretlere uğratmak, rahatsız etmek ve baskı altında tutmak için, burjuva demokrasisinin bütün manevralarına başvuracaklar, burjuva hükümetlerinin, papazların, polislerin, mahkemelerin yardımını bu yolda sağlamak için ellerinden geleni yapacaklardır. ***Sendikalara girebilmek, sendikalar içinde kalabilmek ve her ne pahasına olursa olsun komünist çalışmayı bu örgütler içinde yürütebilmek için bütün bunlara göğüs girmek gerekir, her türlü özveriye katlanmak, (eğer gerekirse) savaş hilelerine başvurmak, gizli eylem yöntemlerini uygulamak gerekir.***⁴ (abç)

Sendikalara girebilmek, içlerinde kalabilmek ve komünist faaliyeti sürdürebilmek gerekir, *ne pahasına olursa olsun!* Okuyucu yukarıda Lenin’in söylediklerinin hem lafzını hem de ruhunu sol lafazanların şu yaklaşımıyla karşılaştırsın: Sendikalara girerek, onların içinde kalmaya çalışarak işçi sınıfına ulaşma çabası, olaya sendikacı gözlükleriyle bakmaktır, boşa kürek çekmektir! Çünkü işçi sınıfı sendikaların dışındadır, sendikalarda örgütlü olanların hepsi ya sendika bürokratları ya da işçi aristokratlarıdır! Üstelik sendikalarda taban çalışması yürütmenin de hiçbir anlamı yoktur, çünkü taban denilen şey işçi sınıfının ayrıcalıklı kesimidir!

İşin en acıklı yanı tüm bu sözler Leninizm adına sarf ediliyor!

Bolşevik geleneğin takipçileri: Troçki ve Uluslararası Sol Muhalefet

Sendikalarda çalışmanın emperyalizmin onları çürüttüğü gerekçesiyle reddedilişi ya da küçümseşi bir hastalıktır. Bu hastalıkla Troçki de çok uzun bir süre boyunca mücadele etti. Sendikalarda çalışma sorununun özü tıpkı Lenin gibi Troçki’ye göre de işçi sınıfı içinde etki sağlamaktır:

Sendikaların giderek yozlaşmasına ve emperyalist devletle birlikte büyümelerine rağmen, sendikaların içinde yapılacak çalışma, öneminden zerrece kaybetmiş değildir; tam tersine bütün önemini korumakta, hatta belli bir anlamda her devrimci parti için daha da önemli bir çalışma haline gelmektedir. Tartışılan mesele, özünde, işçi sınıfı üzerinde etki sağlamaktır. Sendikalar karşısında ultimatömcü bir tavır benim-

öyle olmadığını gördük. Bu bilinçli çarpıtmalar sendikaları ve sendikal mücadeleyi küçümsemek için kullanıldığında işin rengi değişiyor.

Daha önce de söyledik, işçi hareketinin sorunları azınlık-çoğunluk esprisi temelinde kavranamaz. Bizler açısından önemli olan işçi hareketinin başını kimin çektiği sorunu, tek kelimeyle *bilinç ve örgütlülük* sorunudur. Sendikaların normal dönemlerde sınıfın ancak azınlığını barındırdıklarını ve ancak devrimci yükseliş dönemlerinde çok daha kapsayıcı örgütler haline geldiğini söylemiştik. Bu gerçeklikten, onların birer aristokrat işçi örgütlenmesi olduğu sonucu çıkarmak saçmalaktır. Gerek sendikaların birer azınlık örgütü olmaları gerekse de sendikal *bürokrasinin* burjuva devletle iç içe geçmesi olgularının Lenin ve Troçki de farkındaydılar ama onlar bu olgulardan yola çıkarak sendikal olmayı, sınıftan kopuk ayrıcalıklı olmak, aristokrat işçi olmak şeklinde bir değerlendirmeye asla gitmediler.

İlk işçi aristokrasisi

Ayrıcalık kavramı, bir grup insanın içinde yalnızca bir bölümün *sahip olduğu hakları* anlatır. Kapitalizmin 19. yüzyıldaki yükseliş döneminde, sendikal olmak, sosyal ve politik haklara sahip olmak gerçekten de birer ayrıcalıktı çünkü bunlar yasal olarak *herkese tanınmış haklar değil* sınıfın çok küçük bir bölümüyle sınırlı kalan haklardı.

Kapitalizmin ilk gelişme dönemlerindeki bu sendikalar, yalnızca vasıflı ve erkek işçilerin üye olabileceği ve tam anlamıyla bir meslek şovenizmini yansıtan, tamamen ayrıcalıklı işçilerin örgütleri idiler. Dahası bu işçilerin vasıf sahibi olmalarıyla bugün vasıflı işçi kavramıyla anlatılmak istenen gerçeklik de birebir aynı değildir. Bu kesim aslında, el hünerine dayalı ve makineli üretimin dışında kalan işçilerden oluşmaktaydı. Bir benzetme yapacak olursak diyebiliriz ki, usta-çırak ilişkisinin usta tarafında olan insanlardı. Aslında bunlar geçmişin loncalarının 19. yüzyılda nevezuhur etmiş halleriydiler, birer zanaatkar birliği hüviyetindeydiler. Engels, İngiltere’deki bu ayrıcalıklı kesime işçi aristokrasisi demişti. 1850 ile 1870 yılları arasındaki dönemi değerlendirirken Engels bu gerçekliği şu şekilde ifade eder:

Sendikalar, *yetişkin erkek emeğinin* hakim olduğu ya da yalnızca bu emeğin kullanılabildiği işkollarının örgütleridirler. Bu alanda ne kadın ve çocukların ne de makinelerin rekabeti şimdiye dek onların örgütlü gücünü zayıflatmadı. Mühendislerin, marangozların ve doğramacıların, duvarcılarının her biri, duvarcılarının ve yanlarında çalışanların durumunda olduğu gibi makine kullanımının başlamasına karşı başarıyla mücadele edebilecek ölçüde bir etkiye sahiptirler... İşçi sınıfı içinde bir aristokrasi oluşturuyorlar; kendileri için nispeten rahat bir konuma ulaşmayı başardılar ve bu durumu nihai bir durum olarak görüyorlar.¹¹

İşçi aristokrasisinin hem politik-hukuksal hem de ekonomik ayrıcalıkları vardı. Politik ayrıcalıklarının en başında ise, oy hakkı geliyordu. 1868’deki Reform Kanunu ile birlikte, ki bu kanunda oy hakkı için mülkiyet şartı getirilmişti, bu konumlarını pekiştirdiler. Diğer bir ayrıcalık da aynı dönemde vasıflı işçi sendikalarının *yasallaşmasıydı*. Vasıfsız durumdaki işçilerin ise bıraktık oy hakkını, sendika kurma hakları bile yoktu!

⁴ Lenin, *age*, s.48

¹¹ Engels, *Marx and Engels: Articles on Britain*, s.378-9

getirilmişse, bu onların başka türlü olamayacağından değil komünistlerin onların içinde yeterince etkin olamamasından kaynaklanır. Bu taktirde görevimiz **ilk önce** bu kesimlerden işe başlamaktır, henüz sendikal olmanın gerektiği bilincine bile varmamış, henüz işçi olduğunun bile yeterince farkında olmayan, örgütlenmenin en ilkel basamaklarını bile çıkamamış, örgütsüz kesimlerden değil.

Sendikal işçiler ve işçi aristokrasisi

Sendikalara karşı, onlara ulaşamamaktan kaynaklanan bu karaçalıcı tutumların, yalnızca onları birer devlet kurumu, düzen örgütü olarak görmekle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda onların kitleselliğini ve işçi sınıfının kendisi için sınıf olduğunun bilincine varmasını sağlayan bir örgütlülük olduğu gerçeğini de nasıl kısa devre ettiğini gördük. Geriye bu sözümona yeni tezlerden sonuncusu kalıyor: Sendikal işçilerin ayrıcalıklı-aristokrat işçiler olduğu.

Sendikalara ilişkin olarak ileri sürülen diğer iki tez gibi, bu sonuncu tez de eski ve bayatlamış bir tezdır. Sendikaların işçi sınıfının azınlığını kapsadığı olgusu kapitalizmin genel geçer olgularından biriyken ve yine sendikaların devlet kurumları haline geldikleri düşüncesi, kapitalizmin saldırısı karşısında ürkererek gerileyen ve mücadele etmekte suçlamayı tercih eden gericilik dönemlerine has bir tutumsa, sendikaların aristokrat işçilerin örgütleri oldukları düşüncesi bütünüyle bir saçmalıktan ibarettir. Bu saçmalık, kapitalist gelişmenin ilk dönemlerinde yalnızca kalifiye işçileri kapsayan dar meslek birliklerinin, işçi sınıfının yalnızca elit bir kesimini kapsayan loncavari örgütlerinin günümüzün sendikalarına dek uzatılmasından ibaret argümanlara dayandırılıyor.

Sınıf hareketinin sorunları skolastik mantıkla çözümlenemez

Çeşitli kavramların içini boşaltarak onları tarihsel, toplumsal ve politik anlamından bağımsız bir şekilde ele almak, eğer çoğunlukla olduğu gibi bilinçli bir çarpıtma değilse, en yaygın yöntem yanlışlarından biridir. Yukarıda değindiğimiz azınlık-çoğunluk ikilemi ve buna dayandırılan ayrıcalıklılık-ayrıcalıksızlık karşılaştırması tam da böylesi bir durumu ifade ediyor.

Örneğin, sendikal olmak ayrıcalıklı olmaktır, deniliyor. Neden? Çünkü sınıfın küçük bir bölümü sendikalıdır! Sigortalı olmak ayrıcalıktır. Neden? Çünkü sınıfın küçük bir bölümü sigortalıdır! Sosyal haklara sahip olmak ayrıcalıktır. Neden? Çünkü sınıfın küçük bir bölümü sosyal haklara sahiptir! Tek kelimeyle sınıfın “esas ve büyük çoğunluğunun” sahip olmadığı her şey birer ayrıcalıktır. Mantığın özü şu: sınıfın *sayısal* çoğunluğunun içinde bulunduğu durum, geneli, ayrıcalıksızlığı, “aristokrasi dışı” olmayı beraberinde getirir; sınıfın *sayısal* azınlığı ise marjinal olanı, salt azınlık olmaktan dolayı ayrıcalıkları, aristokrat niteliği ifade eder. Azınlık olmak, ayrıcalıklı olmayı, ayrıcalıklı olmak da aristokratlığı beraberinde getirir. Bu kaba Aristo mantığındaki orta önermeyi aradan çıkarırsak geriye kalan şey şudur: Azınlık olmak aristokrat olmaktır!

Bu mantık baştan aşağıya yanlıştır. Bu yanlışlık, birincisi, işçi hareketinin şekillenmesine ilişkin olguları azınlık-çoğunluk sorunu çerçevesinde ele almaktan ve ikincisi, kavramları yerli yerinde kullanmamaktan kaynaklanır. Eğer tüm bu yanlışlıklar, sendikalar içerisinde çalışmayı her ne pahasına olursa olsun sürdürme anlayışıyla birlikte yapılmış olsaydı sorun yalnızca kavramsal bir yanlışlık sorunu olurdu. Ama

seyen, yani işçilerin örgütünden memnun olmadığı için sınıfa arkasını dönen bütün partiler, örgütler, hizipler, yok olmaya mahkumdur. Yok olmaya layıktır da denilebilir.⁵

Fransız Komünist Partisinde yer alan Fransız devrimci sendikalistleriyle girdiği mücadelede Troçki, sendikalistlerin, sendika örgütünü Komünist Partinin karşısına bir alternatif olarak koymalarını sert bir biçimde eleştiriyordu. Komünist Parti’nin burjuva sistemindeki siyasal partilerden herhangi biri olmadığını belirten Troçki şöyle devam ediyordu:

Onların partisi, burjuva sistemin siyasal partilerinden birisi değildir; proletaryanın en aktif, sınıf bilincine sahip azınlığı, devrimci öncüsüdür... [Komünistler] Sendikalar içinde bir azınlık oldukları vakit onları bölmeyiz. Sendikaların bağımsız gelişmesini hiçbir şekilde kösteklemeyiz ve sendika mücadelelerini olanca güçleriyle destekler. Ama aynı zamanda Komünist Partisi, sendika sorunu da içinde olmak üzere işçi sınıfının bütün sorunları hakkında görüşlerini belirtmek, sendika taktiğini eleştirmek ve sendikalara belirli önerilerde bulunmak hakkını saklı tutar. Buna karşılık sendikalar da bu önerileri kabul ya da reddetmekte serbesttirler. **Parti, işçi sınıfının ve her şeyin üstünde onun, sendikalarda örgütlenmiş olan kesiminin güvenini kazanmaya çalışır.**⁶ (abç)

Sınıfın geniş kitlesi ile onun devrimci azınlığını net bir biçimde ayırt eden Troçki, partinin sınıfın ve her şeyin üstünde onun sendikalarda örgütlenmiş kitlesinin güvenini kazanması gerektiğini ileri sürüyordu. Sendikaların ve partinin rolünü kavrayamayıp, bunları birbirine karıştıran ya da birini diğerini bütünüyle reddetmek üzere öne çıkaranlara karşı Troçki de, yukarıda Lenin’den aktardığımız görüşlere vurgu yapıyordu: Sendikalar, kapitalizmin yükseldiği dönemde, işçi sınıfının maddi ve kültürel düzeyini yükseltme ve politik haklarını yaygınlaştırmayı amaçlayarak kurulmuşlardı; devrimci partinin en önemli görevi işçileri sendikal bürokrasinin etkisinden kurtarmaktı, sendikalar emperyalist çağla birlikte gerici bir rol oynamaya başlasalar bile yine de milyonluk kitle örgütleriydiler ve dahası sendikaların çürümüşlüğü nedeniyle onların yerine yeni tipte şeyler koymak sabırsız solculuk demekti. Çok önemli olması açısından şu uzun pasajı aktarmak istiyoruz:

Daha önce de söylendiği gibi sendikalar şimdi ilerici bir rol değil gerici bir rol oynamaktadırlar. Yine de milyonlarca işçiyi kucaklamaktadırlar... İşçiler kendi kendilerine şöyle demektedirler: Sendikalar kötü, ama onlar olmaksızın daha da kötü olacak. Bu çıkmaz bir sokakta olmanın psikolojisidir. Bu arada sendika bürokrasisi devrimci işçileri daha cüretli bir biçimde cezalandırmaktadır, hatta iç demokrasinin yerine arsızca bir klığın keyfi davranışını koymaktadır...

Bu koşullar altında şu düşünce ortaya çıkmaktadır: Sendikaları ikinci derecede değerlendirmek mümkün değil midir? Onların yerine devrimci sendikalar gibi, mağaza komiteleri gibi, Sovyetler ve benzerleri gibi daha taze ve çürümemiş örgütler koymak mümkün değil midir? Böylesine çabaların en temel hataları büyük bir siyasi sorun olan kitleleri sendika bürokrasisinin etkilerinden kurtarmak sorununu **örgütsel**

⁵ Troçki, “Emperyalist Çürüme Çağında Sendikalar”, *Sendikalar Üzerine*, Ma-ya Yay., 1.bsk., s.118

⁶ Troçki, “Sendikalist Yoldaşlarımızla Zorunlu bir Tartışma”, *Sendikalar Üzerine*, s.16

deneylere indirgemesinde yatmaktadır. Kitlelere yeni bir yol önermek yeterli değildir. Kitlelerin nerede olduklarını tespit etmek ve onları bir yöne doğru yönetmek zorunludur.

Sabırsız solcular sendikaları kazanmanın imkânsız olduğunu çünkü bürokrasinin ‘çürük kasabalar’ çağının parlementer oligarşisi ruhuyla en temel hilelere, baskılara ve açık cürümlere başvurarak örgütlerin iç düzenlerini kendi çıkarlarını koruduğunu kullandığını söylüyorlar. O halde zamanı ve gücü harcamaya ne gerek var? Bu sav hakikatte kendisini sendika bürokrasisinin çürümüş karakterini bir bahane olarak kullanıp kitleleri kazanmak için asıl mücadeleyi terketmeye indirgemektedir. Bu sav daha da geliştirilebilir: Hükümet bürokrasisinin baskıları ve provokasyonlarını da hesaba katarak devrimci mücadelenin tümünü neden terk etmiyoruz? Sendika bürokrasisi kapitalist aygıtın kesinlikle ekonomik ve idari bir aygıtı haline geldiğine göre bu konuda hiçbir fark yoktur. Sendika bürokrasisine karşı onun yardımıyla ya da onun rızasıyla mücadeleye girişmek saçma olur. Cezalandırmalarla, şiddetle, ihraçlarla ve sık sık hükümet yetkililerine başvurarak kendini savunduğuna göre, kitlelerle ortak bir dil bularak ama kendimizi de bürokrasiye cahilâne bir biçimde teslim etmeyip sendikalar içinde *tedbirli* çalışmanın yolunu bulmalıyız. Proletaryanın reformist bürokrasisi kendisini sermayenin ekonomik polisi haline dönüştürdüğü bir zamanda sendikalar içinde akıllıca ve sistemli bir biçimde yapılan devrimci çalışma görevi olarak kısa bir zaman zarfında ancak şimdi bir kararlı sonuca varabilir.⁷ (abc)

Tıpkı Lenin gibi, Troçki’den de aynı şeyi öğreniyoruz; *sendikal bürokrasiyle mücadelenin, sendikaların karşısına temiz, el değmemiş, bürokratizmden muaf yapay örgütler çıkararak yürütülebileceği düşüncesi, “bürokrasiye karşı mücadeleyi örgütsel deneylere indirgemek”ten ibarettir.*

Sendika bürokrasisine karşı mücadele dışarıdan gazel okumakla yürütülemez

Sendikalara ilişkin bu yanlış yaklaşımlar, sendikal bürokrasiye karşı mücadele sorununu sendika dışı bir soruna indirgiyor. Örneğin bürokrasiye karşı savaşımın kilit sorunu, sendikaların dışında kalan kesimleri mücadeleye sevk etmek olarak konulabiliyor çeşitli çevrelerce.

Ama sendika bürokrasisi, *sendika* bürokrasisidir! Bu bürokrasiye karşı savaşım sendikaların içinde verilebilir, onların dışından gazel okuyarak, bu görevden kaçarak değil. İşçi sınıfı hareketinin gelişimi açısından sendikasız ve işsiz yığınların da sendikal mücadele zeminine çekilmesi gerektiği açıktır. Bu tüm komünistlerin ortak fikridir. Ama bu fikir, sanki sendikasız durumdaki kesimler yalnızca küçük ve orta işletmelerde çalışanlardan ibaretmiş, ve sanki bir çok büyük fabrikada yığınla sendikasız işçi çalışmıyormuş gibi sunulduğunda, herkesçe bilinen olgular bir kez daha çarpıtılarak sektör politik-örgütsel çıkarlara uygun hale getirilmiş oluyor. Daha önemlisi, bu kesimlerin sendikal örgütlülüğünün sağlanması sorunu, bizzat sendikal işçilerin sendika içi muhalefet mücadelesinin önemini göz ardı edecek tarzda ileri sürülüyor. Komünistler elbette ki tek bir işyerinin ve tek bir işçinin bile sendikasız kalmaması için mücadele verirler. Ama bu mücadelenin en önemli bileşenlerinden

lerin bir azınlık, örgütsüz kitlelerin ise bir çoğunluk olduğu durumda bile bu kural değişmez. Komünistler için belirleyici olan niteliktir, yani bilinç ve örgütlülük derecesidir.

Kitle örgütleri vurgusunda sadece birinci sözcük üzerinde, “kitle” sözcüğü üzerinde duranlar var. Oysa, *ilk elde* sorun genel olarak kitleler değil, *örgütlü kitlelerdir*. Örgütlü olma ölçütü unutulup sorun basit bir sayısalığa indirgendiğinde Marksizmden ve örgütlü mücadeleden geriye hiçbir şey kalmaz. Bu nokta öylesine önemli ki, bir kez unutulduğunda inanılmaz hatalara savrulmak mümkündür: sendikal düzeyde örgütlü olmayı dezavantaj, örgütsüz olmayı ise bir nimet olarak sunan anlayışlar türemiştir sol hareket içerisinde.

Daha önce sendikal örgütlülükleri “düzen çerçevesinde ve burjuva yasallığının sınırları içinde” oldukları gerekçesiyle küçümseyen tutumlardan bahsetmiştik. Sendikaları devlet aygıtının bir parçası olarak gören bu anlayış, doğal olarak sendikalar dışında kalan işçi çoğunluğunu da bir çırpıda devlet denetiminin dışında kalan bir çoğunluk olarak sunar. Böylece sınıfın sendikasız kesimlerinin dağınıklık ve örgütsüzlükleri bir avantajmış gibi sunulur. Sendikalar yasal ve düzen kontrolündeki örgütlerdir, o nedenle işe yaramazlar; ama varoşlar örgütsüzdür dolayısıyla düzen dışındadırlar, o nedenle işe yararlar!

Zaten popülist bir çizgiyi benimseyenlerin böyle kaba bir mantık yürütmesi, bir ölçüde anlaşılır bir şeydir. Ama kendisini sınıf mücadelesinin öncü güçlerinden biri olarak gören ya da bu hedefi yakalamayı güden anlayışların böylesi tezlerle ortaya çıkmış olması, nasıl bir dönemden geçtiğimizi gayet güzel anlatıyor. Popülizme yelken açan bu anlayışlar bir adım daha atsalar, örgütsüzlüğün bilince giden en kestirme yol olduğu vaazını vermeye başlayacaklar. Oysa kitleler, lafazanların burun bük-tüğü o “yasal ve düzen kontrolündeki örgütleri” kurabilme hakkını elde etmek için yüzyıllar boyunca mücadele ettiler, kanları ve canlarını ortaya koydular. Sendikal olmanın idamla cezalandırıldığı dönemleri yaşadılar, sendikalarını korumak için sokaklara döküldüler. Haklı bir övgüye mazhar olan 15-16 Haziran genel direnişinin, DİŞK’i tasfiye etme girişimine karşı patlak verdiği ne çabuk unutuluyor. İşçi sınıfı, bu sistemi devirmek için, bu sistem içinde mücadele eder, Mars’ta değil. Ve bu mücadeleyi daha derli toplu yürütmek için örgütlenir. Bu örgütlere dayanarak daha ileri gidebilir. Ve onlara daha ilerisi gösterilmediği sürece, elde ettikleri kazanımları korumaya çalışır ve meşruluklarını ne yazık ki kendi güçlerinde değil yasallık çerçevesinde ararlar. Ancak bunun yetmediğini pratikte gördüklerinde onun ötesine geçerler. Kitlelerin bir sabah uyandıklarında mücadeleye tertemiz bir sayfadan başlayarak, akşam olmadan devrim yapacaklarını ve böylece de ne yasal çerçeveye ne de bürokratizme hiç bulaşmayacaklarını hayal etmek ancak aydınlarla has bir duygusallık olabilir. Bazıları işçi sınıfının sendikal örgütlülüğünü küçümserken, Marksizm daha *Komünist Manifesto*’da işçi sınıfının gündelik mücadelesinin gerçek başarılarını ücretlerin artmasında değil, işçilerin örgütlülüklerinin gelişmesi ve pekişmesinde görerek yardımlaşma sandıklarını ve sendikaları coşkuyla selamlıyordu. Sabırsızlıkları nedeniyle fabrikalara ve sendikalara girmeyi beceremeyen sol lafazanlar, sendikaları düzen örgütleri olarak küçümserken, her askeri darbenin, her faşist rejimin, düzeni sağlama adına ilk işinin sendikaları kapatmak, grevleri yasaklamak ve proletaryanın yasal kazanımlarını biçmek olduğunu bu deneylerden geçmiş ve o dönemleri yaşamış her işçi bilmektedir. Eğer bu örgütler sendikal bürokrasi marifetiyle bugün işçilerin devrimci çıkışlarını düzene bağlamanın bir aracı durumuna

⁷ Troçki, “İngiltere’deki Sendikalar”, *Sendikalar Üzerine*, s.90-91

kendini dayandırdığı en önemli argümanlardan biri, tüm bir sınıfın örgütü olarak yutturulmaya ve böylece Komünist Partinin ve sovyetin karşısına konmaya çalışılan sendikaların gerçekte sınıfın *şimdilik* bir azınlığının örgütü olmasıydı. Sendikaların birer azınlık örgütü olmaktan çıkıp, sınıfın tümünü kapsar hale gelmesi günün değil, geleceğin sorunudur diyordu Lenin, üstelik Sovyet devletinde.

Aynı şekilde sendikaların “bir bütün olarak işçi sınıfını” temsil ettiğini ileri süren Fransız devrimci sendikalizmini eleştiriyordu Troçki. Fransa’da bile sendikaların bölünmüş olduğunu, ne teker teker ne de hep birlikte işçi sınıfının bütününe kapsadığını ve dolayısıyla işçi sınıfıyla bütünüyle özdeş olmadığını hatırlatıyordu. İşçi sınıfının en temel çıkarlarının kimin tarafından temsil edildiği sorusunu soran Troçki, sendikaların bu soruya farklı farklı cevap vereceklerini, “sendikalar dışında kalan proletaryanın ezici çoğunluğu”nun ise cevap bile veremeyeceğini söylüyordu. Demek ki proletaryanın çoğunluğunun sendikaların dışında olduğu olgusu ne Lenin için ne de Troçki için bir giz değildi! Ama bu Marksistler bu aynı olgudan, fabrikaları dışlayarak mahalle temelli çalışmalar yürütmek gerektiği sonucunu değil, hem mevcut sendikalar içinde komünist bir faaliyet yürütmek hem de sendikasız kesimleri sendikalarda örgütlemek gerektiği sonucunu çıkardılar.

Sendika örgütünün tüm işçi sınıfını kapsadığı bir ülke yoktur. Ama hiç değilse bazı ülkelerde işçilerin büyük bölümünü kapsamaktadırlar... Sorun, proletaryanın *güvenini kazanmak* sorunudur... Onların partisi, ... proletaryanın aktif, sınıf bilincine sahip azınlığı, devrimci öncüsüdür... Parti, işçi sınıfının ve her şeyin üstünde onun, sendikalarda örgütlenmiş olan kesiminin güvenini kazanmaya çalışır.”⁹

Bu son cümle Lenin tarafından da Komünist Enternasyonal’in taktiklerinin dayandırılması gereken temel nokta olarak değerlendirildi: Komünist Enternasyonalin taktiği, “***işçi sınıfının çoğunluğunu, ilkin ve her şeyden önce eski sendikalar içinde kazanmaya dönük, ısrarlı ve sistematik bir kampanyaya dayandırılmalıdır. O zaman, olayların gidişatı ne olursa olsun, kesinlikle kazanacağız.***”¹⁰ İlkin ve her şeyden önce!

Demek ki sendikaların işçi sınıfının azınlığını kapsamaması, yeni bir olgu olmadığı gibi Marksistler tarafından keşfedilmesi gereken bir olgu da değildir. Ama sendikal mücadelenin dibe vurduğu dönemlerde, tüm sabırsız solcular bir an önce bir yerlerden güç toplamak kaygısıyla, bu eski ve kapitalizm sürdüğü sürece değişmeyecek olgudan, tıpkı Lenin ve Troçki gibi ilkin ve her şeyden önce orta ve büyük ölçekli işletme işçileri ve sendikal işçiler arasında örgütlenmek gerektiğini değil, bir azınlık-çoğunluk ikilemi yaratarak çoğunluk içinde örgütlenmek gerektiği sonucunu çıkarıyorlar. Böylece işçi sınıfı mücadelesine müdahale edebilecek öncü unsurlar yerine “nitelsiz nicelikler” peşine düşmenin teorisi döşenmiş oluyor.

Komünistler sendikaları çoğunluk örgütleri olduğu için değil, kitle örgütleri olduğu için önemserler. Gerçekten de komünistler işçi sınıfının her çeşit kitle *örgütünde* çalışmalıdırlar. Oysa kitle ile çoğunluk aynı şey olmadığı gibi, örgütlü kitleler ile örgütsüz kitleler de asla aynı önem derecesine sahip olarak görülemez. Örgütlü kitle-

birini, bürokratlara karşı sendikaların içinde mücadele etme gereğini gölgelemenin, sorunun bu yanını unutturmanın anlamı nedir?

Daha da geniş kesimlerin sendikalı olması, sendikal bürokrasiye karşı mücadele sorununu doğrudan ortadan kaldırmaz tersine onu daha da yakıcı hale getirir. Kaldı ki, sendikal işçiler üzerinde ciddi bir etki yaratmaksızın, sendikal araçları şu veya bu düzeyde harekete geçirmeksizin, sendikal bürokrasinin her türlü manevrasının üstesinden nasıl gelineceğini ve bu manevraların nasıl boşa çıkartılacağını bilmeksizin, sendikasız kesimlerin örgütlenmesinde önemli ve kalıcı bir adım atılabileceğini düşünmek naiftir.

Sendikal bürokrasi sorunu ne salt sendikaların üye sayısının azlığından, ne işçi sınıfının tüm kesimlerinin sendikalı olamayışından ne de sendikal işçilerin yeterince sömürülmemesinden kaynaklanır. Sorun siyasal bir sorundur, bilinç sorunudur. Ve devrimci bilinç ne sayıların toplamıdır ne de daha fazla sömürülmenin doğrudan sonucudur. Burjuva toplumlarının tarihine bakarsak göreceğimiz ilk şey, bir örgütün ne kadar kiteselse o kadar bürokratik olduğu gerçeğidir. Bu sadece örgüt büyüdükçe artan memur gereksiniminden değil daha da önemlisi örgüt kitlesi arttıkça düşen ortalama bilinç düzeyinden kaynaklanır. Bilinç düzeyi ne kadar düşerse, bürokrasi kendisini kitlelere o ölçüde yutturabilir ve bal gibi onların oylarıyla iktidarını sürdürebilir. Yine en sömürülen kesimler, aynı zamanda en eğitimsiz kesimlere denk düştükçe, bürokrasinin bu kesimleri elinde bir oyuncak haline getirmesi, onların gözlerini boyaması, anlayamadıkları bir takım istatistiklerden ve çok “derin” konulardan bahsederek kandırması çok daha kolaydır. İşçi örgütlerinde bürokrasi, egemenliğini, silah zoruyla değil, kitlelerin gözünde yanılsamalarla elde ettiği saygınlığıyla ve buna ek olarak biçimsel demokrasinin ayak oyunları ile sağlar. Yıkılması gereken işte bu yanılsamalardır. Ve bunun temel yolu sendikalar içinde komünist bir faaliyetle işçilerin bilincini yükseltmek, onları aydınlatmaktan geçer, bu görevi yerine getirmeksizin ve üstelik bu görevi açıkça küçümseyerek sendikalara alternatif “temiz işçi örgütleri” yaratmaktan değil.

Sendikal bürokrasi kapitalist aygıtın bir uzantısı haline geldi diye ya da sendikal bürokrasinin baskılarından ve provokasyonlarından dolayı sendikalara yüz çevirmek, onları küçümseyip uzak durmak, benzer gerekçelerle devrimci mücadeleyi toptan reddetmenin ilk adımıdır, diyordu Troçki. Ne denli haklı olduğunu tartışmaya bile gerek yok.

Peki, doğaları gereği birer işçi örgütü olan sendikalar, gerçekten de hiçbir durumda devletin kurumları haline gelemeler mi? Evet, gelebilirler! Askeri diktatörlüklerin, faşist rejimlerin ya da otoriter yönetimlerin egemen olduğu ülkelerde, sendikalar gerçekten de devletin bir kurumu haline getirilebilirler. Burjuva demokrasisinde sendikalar, şeklen ve hukuken bağımsız örgütler olarak tanımlanmalarına rağmen, burjuvazi bir bütün olarak sendikaları ve sendikal işçileri değil ama bu sendikaların kurmayını, onun çok ince yönetici katmanını kendisine uşaklık etmesi için satın alabilir. Bu bağlar biçimsel, resmi bağlar değil, rüşvet bağları ve ideolojik-politik bağlardır. Oysaki faşist ülkelerde sendikalar bir bütün olarak faşist diktatörlüğün askeri ve polisiye cenderesi altındadırlar. Bu tip ülkelerde, sendikalar genellikle her türlü mücadele hakkından mahrum bırakılır ve varlıklarını ancak faşist rejimin kapıkulluğunu yaptıkları ölçüde sürdürebilirler. Ama bu durum bile sendikalarda çalışmanın reddedilmesinin bir bahanesi haline getirilemez. Tersine komünistlerin

⁹ Troçki, “Sendikalist Yoldaşlarımızla Zorunlu bir Tartışma”, *Sendikalar Üzerine*, s.14-16

¹⁰ Lenin, “Komünist Enternasyonal’in Üçüncü Kongresi İçin Taktikler Üzerine Taslak Tezler Hakkında Notlar”, *Collected Works*, İngilizce baskı, c.42, s.320-321. (koyu vurgular aslında)

görevlerinin alabildiğine zorlaşması anlamına gelen bu durum, sendikalara dönük olarak komünistlerin mücadelelerine de yeni boyutlar ve sloganlar katmalarını zorunlu kılar. Bu gibi durumlarda kapitalist devletten tam ve kayıtsız şartsız bağımsızlık ve sendikal demokrasi sloganları öne çıkarılmalıdır:

... ilk bakışta, emperyalizm çağında sendikaların sendika olmaktan çıktığı gibi bir sonuç çıkarmak mümkündür. Bugün sendikalar, eski güzel günlerde işçi örgütlerinin iş hayatının özünü meydana getiren işçi demokrasisine hiç yer bırakmamaktadırlar. İşçi demokrasisi olmayınca da, sendika üyelerinin üzerinde etki sağlamak için özgür bir mücadele olanağı ortadan kalkar. Bu yüzden de, devrimcilerin sendikalardaki ana çalışma alanı yok olmuş demektir. İşte böyle bir sav, büsbütün yanlıştır. Çalışma alanımızı kendi zevklerimize göre seçmek, bizim elimizde değildir. Totaliter ya da yarı-totaliter bir devlette işçileri kazanmak için çalışmak bir demokraside aynı şey için girilen çalışmadan çok daha güçtür. Aynı şey, gelişimleri kapitalist devletin gelişimini yansıtan sendikalar için de geçerlidir... Faşist ve yarı-faşist ülkelerde, ancak yeraltında, illegal, konspiratif bir mücadele yürütülebilir. Totaliter ve yarı-totaliter sendikaların içerisinde, komplocu olmayan bir çalışma yapmak olanaksız, ya da hemen olanaksızdır. Kitleleri sadece burjuvaziye karşı değil, aynı zamanda sendikaların kendi totaliter rejimlerine ve bu rejimi zorlayan liderlere karşı da seferber edebilmek için, kendimizi her söz konusu ülkenin somut durumuna uyarlamamız şarttır. Bu mücadelenin temel sloganı şudur: **sendikaların kapitalist devletten tam ve kayıtsız şartsız bağımsızlığı**... İkinci slogan ise, **sendika demokrasisidir**. Bu ikinci slogan doğrudan doğruya birincisinden çıkmaktadır ve gerçekleşmesi için sendikaların emperyalist ya da sömürge devletinden kesin olarak bağımsızlaşmasını şart koşmaktadır.⁸

Tüm bu uzun pasajları dikkatle incelediğimizde, bugün kimi çevrelerin, eskiden beri süregelen kimi olguları yepyeni olgular olarak sunma gayretlerinin, aslında kendilerinin “yeni” yönelimini sözde bilimsel-teorik bir çerçeveye oturtmak amacını güttüğünü kolayca görebiliriz. 1980’li yıllarla birlikte yükselen gericilik döneminde de kitlelerin suskunluğundan, *sendikalı işçilerin durgunluğundan paniğe kapılan* kimi çevreler moral ve güç kaynağı bulmak amacıyla sendikalara yüz çevirerek varoşlara, “yeni toplumsal dinamiklere”, kadın hareketine, eşcinsel harekete, çevrecilere vb. yönelmenin teorisini yapmaktadırlar. Sendikaların devletin kurumları olduğu şeklindeki bu saçma tez ne yenidir ne de elle tutulur bir yanı vardır.

“Sendikalar sınıfın azınlığını kapsar”

Bugün İskandinav ülkelerinde %80-90’lara varan sendikalaşma oranları bir tarafa bırakıldığında, dünyanın bir çok yerinde sendikalar, işçi sınıfının büyük bile olsa bir azınlığını kapsıyorlar. Ancak bu mâlum gerçeği, azınlıkta olmak eşittir ayrıcalıklı olmak şeklinde çarpıtmak son derece zararlı sonuçlara yol açmaktadır. Lafazanlar, azınlık ve ayrıcalık kavramlarının kendilerine has olumsuz havasına dayanarak, bunların karşıtı olan çoğunluk ve ayrıcalıksızlık kavramlarını öne çıkartıyor. Azınlık kötüdür, çoğunluk iyidir! Sendikaların sınıfın azınlığından ibaret olduğu gerçeğini yeni keşfetmiş görünen bu tür çevreler, sendikalara ilişkin hasmane tutumlarını bu

yeni “tespit”e dayandırmaya çalışıyorlar. Ne de olsa, “yeni” olgulara yeni politikalarla yanıt vermek gerekir!

Oysa sendikaların işçi sınıfının azınlığını kapsadığı olgusunu, “yeni taktik”lerin dayandırıldığı *yeni bir olgu gibi* ileri sürmek, gerçeklerle bağdaşmayan manipülatif bir tutumdur. Birkaç istisna dışında bütün ülkelerde sendikalar genellikle işçi sınıfının azınlığını kapsıyorlar. Çünkü bıraktık devrimci komünist bilinci, sendikal bilinç bile işçi sınıfının geniş kesimleri için bir anda ulaşılabilecek bir bilinç düzeyi değildir. Kapitalizm bir yandan yapısı gereği, kaderini büyük sanayiye bağlamış küçük işletmeleri her gün yeniden üretirken, öbür taraftan bu işletmelerde çalışan işçilerin bilinçlenmesinin önüne hem *nesnel* hem de *özel* engeller diker. Bu işletmelerde çalışan işçiler, genellikle büyük devrimci altüst oluş dönemlerinde ayağa kalkabilirler ve ancak büyük işyerlerinin arkasından gittikleri sürece en temel haklarını kullanabilirler. Tüm kapitalizm tarihi boyunca küçük işyerlerinde sendikalaşma faaliyetinin genellikle başarısızlığa uğramasının ardında yatan gerçek budur. Diğer yandan kapitalistler büyük işyerlerinin sendikalaşmasına da genel olarak –şüphesiz bazı istisnalarla– sıcak bakmazlar. Ancak bu sonuncular, *temel* sınıf mücadelesini yürütebilme yetilerini yine büyük fabrika üretiminin kendi doğası gereği edinebilirler ve sendikalaşmaya konulan engelleri uzun vadede korumak burjuvazi açısından alabildiğine zordur. Bu nedenle sendikalaşma bilincinin gelişiminin önünde ciddi engellerin bulunduğu küçük işletmelerden farklı olarak, büyük işyerlerinde burjuvazi sendikalaşmanın önüne çeşitli engeller dikmek zorundadır: Sendikaya üye olmayan işçilere sendikalı işçilere nazaran “ayrıcalıklar” bahşederek diğer işçileri de sendikadan çıkmaya “ikna” etmek, sendikalaşma çabası içinde olan işçileri işten çıkarmak, işletmeyi küçük parçalara bölerek taseronlaştırmak vs. gibi. Tüm bu faktörlerin sonucu olarak, sendikalı işçilerin sınıfın azınlığını teşkil etmesinde yadırganacak ya da yeni olan bir şey yoktur.

Bir ülkede kapitalizmin gelişme düzeyine göre sendikaların çapları ve güçleri de değişir. Kaldı ki burjuvazinin işçi sınıfını sendikasızlaştırma amacıyla geliştirdiği ekonomik politikalardan, yeni iş organizasyon yöntemleriyle işçileri üretim sürecinde sözde “söz hakkıyla donatmaya”, işçilerin bilinçlerini bulandırmaya, gelişmiş teknikleri kullanarak aktif işçi sayısını azaltmaya, varolan işçiler arasında primler, ayrıcalıklar, ödenekler vs. yoluyla rekabeti kızıştırmaya ve bir hiyerarşi yaratmaya kadar bir dizi etken egemen sınıf tarafından harekete geçirilir. Bir de bunlara, sendikal bürokrasinin, gerek sınıf mücadelesinin gelişimine göre gerekse de burjuvaziyle ilişkilerinin sıcaklığına göre, sendikasız kesimlere ilişkin yaklaşımlarındaki değişiklikleri eklersek, sendikalı işçi sayısındaki büyük değişimlerin kaynağına inmiş oluruz. Bunlar kapitalizm olduğu sürece devam edecektir. Üstelik kapitalist sistemin ekonomik-siyasal ve teknolojik müdahaleleriyle ve sendika yöneticilerinin ihanetiyle iç içe geçen bir sendikasızlaştırma operasyonu özellikle günümüzde egemendir. Ne var ki bu her dönem geçerli bir kural da değildir. Ters eğilimlerin egemen olduğu dönemleri de yaşadık işçi sınıfı.

Sendikaların sınıfın bir azınlığını kapsadığı gerçeğinin farkında olan Lenin, Ekim Devriminden sonra kurulan işçi devletinde, gerekli hazırlıklar yürütülmeden, sınıfın en geniş kesimleri eğitilip bilgilendirilmeden ve en önemlisi sendikalar bütün işçi sınıfının örgütleri haline gelmeden ve dahası kendi mesleki dar görüşlülüklerini aşmadan ulusal ekonominin yönetiminin bir anda sendikalara devredilmesi görüşüyle şiddetli bir mücadeleye girişmişti. Bu eğilimi sendikalizm olarak adlandırırken

⁸ Troçki, “Emperyalist Çürüme Çağında Sendikalar”, *Sendikalar Üzerine*, s.116